

השבוע בין קבלת שבת לערבית מו"ר ישא דברים בבית הכנסת: עטרת יצחק

תמורה במחשבה

האחרונים דנו אם מה שמבואר שבשבועות כ"ו שהקדש חל במחשבה אם ה"ה בתמורה, שהרי ילפי זאת מנדיב לב. ואפשר דהיכא שיש איסור אינו בכלל. גם דנו בתרומה שחלה במחשבה אם גם באיסור וכגון מקדים תרומה לבכורים.

והנה פשוט שאם חל במחשבה אבל ל"ש בזה מלקות שא"א להעיד ע"ז, והנה בתמורה ט"א ס"ל לר' יוחנן שלר' שמעון אין מימר וחוזר ומימר. ומעתה יש מקום להק' אמאי אם התרו בו שלא ימיר והמיר חייב מלקות, הרי יכול לומר שהמיר קודם לכן במחשבה וע"ז הרי אין עדים וא"א להלקותו, וכן לר' אלעזר בתמורה ד' א' שמקדים תרומה לבכורים לוקה, איך לוקה הרי יכול לומר שהפריש קודם לכן במחשבה ואף שעבר על הלאו אבל א"א להלקותו בלא עדים.

ואפשר דכיון שהתרו בו וקיבל התראה הוי כאילו אמר שהדבר אסור והרי כשעד אחד מעיד שהוא חלב הרי הוא נאמן, ואם אח"כ בא אחד ואכלו לוקה כד' הרמב"ם שהאיסור עצמו בעד אחד יחזק, וא"כ כשאמר שהוא אסור והוא עצמו עשה תמורה או הקדים תרומה לבכורים לוקה.

והנה שאלתי קו' הנ"ל לשה"ת הגאון רבי דב לנדו שליט"א ואמר שבלא"ה אפשר להקשות עוד שהרי יכול לומר שהקדיש במחשבה את הבהמה שהמיר ושוב לא חלה עליה תמורה, וביותר דאפשר שהקדיש על תנאי שאם ילקוהו תתקדש בהמה ונמצא שאם ילקוהו אי אפשר להלקותו כיון שהבהמה קדושה ולא חלה עליה תמורה ואם לא ילקוהו לא תהיה קדושה על הבהמה.

בי"ד שקול בדברים שאין בהם הכרע ברור

בסנהדרין ט"ו ע"א לגבי גאולת קרקעות איי דבעינן תשעה וכהן, ובערכין י"ט ע"ב תוד"ה או דלמא - והקשה רבינו אלחנן אמאי אין צריך יותר מעשרה והא בית דין שקול הוא וכל מלתא דתלויה בסברא צריך הכרע והכי נמי קרי ליה בית דין ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד ויהא י"א שבכל בתי דינין של ממון ודיני נפשות אמר אין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד קרקעות תשעה וכהן, ולכאוי צ"ב דבשלמא בעלמא בעי בי"ד שקול שכיון שחלק מזכים וחלק מחייבים יש מקום להכריע ע"י רוב, אמנם בערכין ל"ש רוב כיוון שכ"א מעריך בערך שונה.

ובאייר תשכ"ט כ' לי בזה הג"ר שמשון גרינימן שליט"א שגם בכל דיני ממונות אפשר כן שלא יהיה הכרעה ברורה לפטור ולחייב אלא א' אומר יהא מונח וא' אומר יחלקו וכד'.

שו"ר ביבמות ק"א תוד"ה או דמסיק שדינא דבי"ד שקול הוא מעיקר שם בי"ד ולא דווקא כשיש בזה נפק"מ.

בעיני תרו"מ

הראשונים נחלקו איזה מינים חייבים בתרו"מ מה"ת, וד' הרמב"ם שכל הפירות חייבים מה"ת, וד' רוב הראשונים שרק דגן תירוש ויצהר חייבים מה"ת והשאר מדרבנן וכ"ה הוא בתו' ב"מ פ"ח א'.

ומצינו שי' מחודשת בסמ"ג עשה קל"ו דמ"מ מע"ש נוהג בכל המינים והביא כן מספרי פי' ראה, ועוד כ' בסמ"ג עשה קס"א דאף שמע"ש נוהג בכל המינים אבל מעשר עני אין נוהג אלא במה שתרומה גדולה ומע"ר נוהגים שע"ז לא מצינו בפסוק שנוהג בכל המינים, ובמל"מ פ"א ממע"ש הביא שי' זו וכי ע"ז שהוא תימה ולא מצינו כן ובדאי ששאר הראשונים סברו שברייתא הנ"ל היא אסמכתא בעלמא. אבל כבר הביאו שכי"ה שי' היראים בסי' קמ"ז (קע"ב) ומפורש שם שמע"ש אפי' בירקות הוא מה"ת.

והק' ע"ז מפסחים ל"ט ב' בעי רמי בר חמא מהו שיצא אדם ידי חובתו במרור של מע"ש בירושלים אליבא דר"ע לא תיבעי לך השתא במצה דאורייתא נפיק במרור דרבנן מיבעי כי תיבעי לך אליבא דר' יוסי הגלילי מאי במצה דאורייתא הוא דלא נפיק אבל מרור דרבנן נפיק כו', ופרש"י מרור דמעשר ירק מדרבנן הוא ומדאורייתא אית ליה היתר במושבות מיבעיא, ומבואר שגם מע"ש הוא רק דרבנן, וכן הק' בס' קהלת יעקב להגאון בעל משכנות יעקב פסחים, אך כבר העירו בזה שברש"י כ' עוד "לישנא אחרינא מצה בזה"ז דאורייתא ומרור מדרבנן", וע"ש ברש"י שהק' ע"ז, אבל כך אפ"ל בד' היראים והסמ"ג שזו כוונת הגמ'.

ובטו"א ר"ה דף ט"ו הק' קו' עצומה שהרי מי שיש לו ק' פירות מפריש תרו"ג ושוב מפריש עשרה מעשר ראשון ותשעה מע"ש, כיון שנשאר לו רק תשעים פירות שחייבים במע"ש, אבל להיראים הרי

כל הפירות חייבים במע"ש מה"ת, וכשמפריש עשרה מע"ר ואח"כ תשעה מע"ש, נמצא שהתרו"ג והמע"ר טבולים למעשר שני מה"ת.

וכע"ז ק' עוד על שו"ת הרדב"ז ח"ד סי' שע"א שאף שכי הרמב"ם שבזה"ז תרו"מ מדרבנן אבל מע"ש מה"ת, והק' במלבושי יו"ט חיו"ד סו"ס י"ג דא"כ מה"ת חייב להפריש מע"ש מכל הפירות וכשמפריש קודם לכן תרומה ומע"ר נמצא שהם טבל למע"ש, וכ"כ שכמו כן ק' על ד' הסמ"ג הנ"ל.

והנה מצינו עוד שי מחודשת להכפתור ופרח בפרק' ג' שהביא בשם הראב"ד, דאף שכל הפירות אינם חייבים מה"ת בתרו"מ אבל אם הפריש חל עליהם דין תרו"מ מה"ת, וכן הביא בפ"י הר"ש סיריליאוי ריש מעשרות בשם הראב"ד, ואם גם שי היראים כן היה מיושב קו' הטו"א ד"ל כל תרו"ג ומע"ר פטורים ממע"ש ולא דוקא מה שחייבים בתרו"ג ומע"ר, וע"כ הואיל וחל עליהם תרו"ג ומע"ר מה"ת ע"פ פטורים ממע"ש, וכן ת"י באו"ש פ"ב מהל' תרומות ה"א, וכפי הנראה שזו כוונת החזו"א בשביעית סי' ז' ס"ק כ"ה שהביא קו' הטו"א והביא אח"כ את ד' הכפתור ופרח אלו.

אלא שבחזו"א כי ע"ד הכפתור ופרח שזה ק' מסי', וגם הק' ע"ז מזבחים ע"י תרומת ירק דרבנן ופסחים מ"ד א' תרומת תבלין דרבנן, ובדרך אמונה פ"ב מתרומות ה"א הביא שמצינו בכמה מקומות שחל אף שאין חייב וכגון מע"ר שהקדימו בשבליים ע' ר"ש תרומות פ"א, (אך שם כי הר"ש שיש ילפותא בפני"ע, וכן הביא מתרומות פ"י מ"י שתלתן אין חייב ואם הפריש חל וכן הביא מירושלמי ריש מעשרות הפקיר וחזר וזכה פטורין ממעשרות אבל אם הפריש חל, אלא שדי החזו"א בשביעית בזה שהוא מדרבנן. ומה שהק' בחזו"א מהא דזבחים ופסחים, כי בדרך אמונה ש"ל שבירקות ותבלין מודה הראב"ד שאינו חל מה"ת, וכ' שלפ"ז מיושב גם הגמ' בפסחים ל"ט הנ"ל.

ולפ"ז הרי א"א לת' את ד' היראים ע"פ הכפתור ופרח, דאכתי יק' קו' הטו"א בירקות ותבלין, שמה"ת חייבים רק במע"ש וכשתיקנו להפריש מהם תרו"ג ומע"ר נמצא שהתרומה והמע"ר יהיו טבל למע"ש.

ובאו"ש כי לת' קו' הטו"א דלכהן וללוי יש פטור של לקוח, והנה הראשונים נחלקו אם פטור של לקוח הוא דוקא אחר מירוח או דוקא קודם מירוח, וכאן הוא אחר מירוח וא"ש ת"י זה רק להסוברים שפטור של לקוח הוא אחר מירוח, ובדרך אמונה פ"ב מתרומות ה"א כי דאכתי יק' מכהן ולוי שמפרישים שבזה אין פטור של לקוח וא"כ נשאר טבל למע"ש.

וע"ש בדרך אמונה שכי דמודה היראים שאינו טובל שהרי טבל למע"ש ילפי' מיבמות דף פ"ו מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך ושם כתיב דגנך ותירושך ויצהרך, וא"כ אף שחייב להפריש אבל אין כאן לאו של טבל.

והנה בתוס' ב"ב פ"א כי שביכורים לא חשיב מצוה התלויה בארץ משום שאינו טובל, ובר"מ פ"א ממתנו"ע הי"ד כי ילפותא לפטור לקט שכחה ופאה בחו"ל, והק' המנ"ח דתיפו"ל דמצוה התלויה בארץ נוהגת רק בארץ, ובקה"י ח"ה סמ"ב כי ליישב ע"פ תוס' הנ"ל שדבר שאינו טובל ל"ח מצוה התלויה בארץ, והשתא אם מע"ש משאר מינים יש עליו חיוב מעשר אבל אינו טובל, א"כ ל"ח מצוה התלויה בארץ וינהג גם בחו"ל.

חרמי כהנים

בערכין כ"ט ע"א אי' תנו רבנן חרמי כהנים אין להן פדיון וניתנין לכהן, חרמים כל זמן שהן בבית בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהן שנאמר כל חרם בישראל קדש קדשים הוא לדי', נתנן לכהן הרי הן לכל דבריהן כחולין שנאמר כל חרם בישראל לך יהיה, ולכאוי הואיל והם כהקדש לכל דבריהם משמע שאסורים לכל אדם, והנה בפ"י ר' אברהם מן ההר נדרים י"ח ב' כי כחרמי כהנים - שמשבאו ליד כהן הרי הם כחולין לכל דבר, ואעפ"י שעד שבאו ליד כהן אסורים לכל אדם חוץ מכהן, הואיל ואמר סתם חרמי כהנים, לאחר שבאו ליד כהן משמע עכ"ל. וצ"ע מה שכי בפ"י רבינו אברהם מן ההר שאסורים לכל אדם חוץ מכהן, וביותר ק' דמדנקט בברייתא הרי הן כהקדש לכל דבריהם משמע שיש בהם מעילה כדין הקדש, והרי כל שיש לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בו וכמבואר במעילה דף ב' ע"א ומשום דלאו קדשי ה' הוא כמבואר ברש"י שם, ואם חרמי כהנים מותרים לכהן קודם שיבאו לידו א"כ א"א שיהא בהם מעילה אף לישראל.

ונראה דבאמת כל זמן שהם בבית בעלים אסורים לכל אדם ואף לכהן, אלא שכחה שנהנה מהם חשיב כהגיע ליד כהן וממילא דנעשה היתר, ואף אם לא הגיע כל החרם ליד כהן ורק שנהנה ממנו, מ"מ ההנאה חשיבא כהגיע ליד כהן וע"כ נעשית היתר. אלא שע' ברמב"ם פרק ו' מערכים וחרמים ה"ה שכי ואחד המחרים קרקע או מטלטלין הרי אלו ניתנין לכהן שבאותו משמר בשעה שהחרים, ומקורו מערכין דף כ"ח, וא"כ שוב ק' מה שמבואר בד' ר' אברהם מן ההר שכהן מותר להנות קודם שיגיע ליד כהן, דהתיינת כהן מאותו משמר שהיה בשעה שהחרים אבל כהן אחר שאינו באותו משמר היאך יכול ליהנות. וע' בצפנת פענח שם דאפשר דאף שדינו ליתן לכהן מאותו משמר, אבל כל שהגיע ליד כל כהן שהוא יצא מכלל מעילה, ואי נימא כן א"ש.

נדבת ידידנו מוה"ר
מנחם רפאל בן מינה
להצלחתו ברו"ג הוא וב"ב
ולכבוד התנא האלקי
רבי שמעון בר יוחאי